

Historien om Slotsgade 19-21

Den tidligste tid

Grunden Slotsgade 19-21 har været bebygget fra det tidligste Sønderborgs tid, og de ældste oplysninger er fra 1735, hvor skipper Chr. Møller overtog ejendommen fra sin far.

Da han døde i 1761, overgik ejendommen til hans søn, Chr. Møller, der også

var skipper. Han døde som 88-årig, og ejendommen blev arvet af en ugift datter, Marie Møller, som boede der til sin død i 1812.

Bebyggelsen har dengang været ganske anderledes end nu. Når man kigger i vurderingerne fra før 1800, er der opgivet størrelsen i alen eller fag af bebyggelsen. Omregnet til metermål bestod bebyggelsen af et beboelseshus på ca. 9 × 20 m, et krydshus (mellemlhus) på ca. 7 × 9 m og en stald på ca. 7 × 12 m samt en svinestald, en lille bygning og et halvtag. Bygningerne var af bindingsværk og sandsynligvis med stråtag.

Først i vurderingen i 1851 nævnes et grundmuret hus i en størrelse af 11 × 17 m hvilket kan svare til fløjen ud mod Slottet. At det var en kvalitetsbygning er der ikke tvivl om, idet den var vurderet til ikke mindre end 3.000 rigsdaler. Vaskehuset ud mod Slotsgade var stadig bindingsværk, men blev ombygget og forstørret i 1852. I 1854 foretog man endnu en udvidelse af bygningen ud mod Slotsgade, formentlig med køkkenfaciliteter. Således var det efterhånden et anseligt hus, og i 1854 var det vurderet til 4.460 Rigsdaler.

Kro, havestue, appartement!

Efter Marie Møller overtog gæstgiver Chr. Lorenz Hansen ejendommen i 1812, og han foretog nogle bygningsmæssige ændringer og forbedringer. Han var en driftig kromand, og han var velhavende, idet han i 1815 anstillede noget så moderne som en keglebane, og



den blev vurderet til 210 rigsdaler. Han fik også etableret et havehus til gæsterne og indrettet en "appartement" (lejlighed).

Samme gæstgiver var i øvrigt også Sønderborgs bykasserer (kæmner), så han har været en betroet mand.

1821-1852

I 1821 overgik ejendommen til apoteker David Peder Herman Schmidt, gift med Johanne Georgia Lassen. Han er født i 1770 i Mechlenburg, og han studerede først teologi, men senere kom han i apotekerlære i Wittenberg. Uddannet kom han til Berlin, Hamburg, Rostock og Lübeck. I 1797 erhvervede han det gamle Løveapotek og virkede der til 1828. Han overtog samtidig privilegierne fra 1797 af kong Christian VII. Apotekets mærke var en stående løve, hvis forpoter hvilede på et skjold med kongens navnetræk. I en årrække var han medlem af Byrådet. Han døde i 1869.

Borgmester Hilmar Finsen

I 1852 blev ejendommen bolig for borgmester Hilmar Finsen.

Han er født i Kolding i 1824, hvor hans far var politimester. Han blev cand. jur. I 1846. Han deltog i slaget ved Isted. Hilmar Finsen blev i 1851 udnævnt til borgmester i Sønderborg, og i 1864 havde han boet i ejendommen i Slotsgade i 12 år.

Den 22. marts sidst på dagen fik han uventet besøg af Kong Christian den IX, der natten efter inspicerede skanserne ved Dybbøl.



*Hilmar Finsen
(1824-1886)
Foto: MMS*

Det fortælles, at der blev stor opstandelse i borgmesterboligen, som ikke var forberedt på at servere en kongelig middag. Det var fastelavnstid, så menuen stod på fastelavnsboller ("Hedevingger") og varm mælk, men det var kongen godt tilfreds med og spiste med god appetit.

Ejendommen blev beskadiget flere gange under bombningerne af Sønderborg. Skaderne blev opgjort til 282 Rigsdaler, men borgmester Hilmar Finsen har i et brev af 25. juli 1864 til Bjørnstjerne Bjørnson skrevet om skaderne.



Bombardementet af Sønderborg natten mellem den 2. og 3. april 1864. MMS

Brevet er gengivet i Inge Adriansens bog "Krig og Kærlighed i 1864" (udgivet af Historisk Samfund for Als og Sundeved i 1988):

Mit hus brændte ikke af, men blev ramt af en Granat i det nordvestlige Hjørne, som aldeles sprængte dette og ødelagde Børnenes Værelse.

Den 29. juni fik mit Hus atter en Granat, som sprang i vor Dagligstue. Vore Møbler ere spredte omkring på Als – det vil være tvivlsomt, om vi nogensinde atter faae Samling paa dem.

Finsen var ikke på Als den 29. juni, han var den 21. juni rejst til sin ægtefælle i København. Han kom ikke tilbage til Als. I juli 1865 blev han stiftamtmand på og i Island 1873 blev han Landshøvding. Hilmar Finsen døde i 1886.



Den 8. maj 1989 blev der opsat en mindeplade på bygningen med en ajourført tekst om husets historie

Ejendommen sælges – dansk/tysk?

Den da tidligere borgmester Hilmar Finsen solgte den 12. februar 1867 ejendommen til en Chr. Jensen, som allerede den 29. april samme år solgte til Marie Grossbein, enke efter Erentz Grossbein. Muligvis har den her Chr. Jensen været stråmand for den tyske Grossbein, idet den gode danske Hilmar Finsen naturligvis ikke ønskede ejendommen under tysk besiddelse.

Advokatejendom frem til 1937

Marie Grossbein videresolgte i august 1888 ejendommen til advokat, notar og justitsråd Friedrich Wilhelm August Grimm, og herefter var der i ejendommen Slotsgade 19-21 advokatkontor helt frem til 1937.

Friedrich Wilhelm August Grimm

Friedrich Grim, der boede i ejendommen fra 1888-1902, blev født i Sønderborg i 1834 og var søn af kantor Marcus Grimm.

Han var uddannet advokat og blev i 1868 udnævnt som borgmester i Sønderborg. Han var den første borgmester, der var født i Sønderborg og havde nærmere tilknytning hertil.

Borgmester Grim gjorde et stort arbejde for Sønderborg by i sin embedsperiode. Han sørgede for, at byen overtog gasværket, der sammen med flere ejendomme var beliggende på den gamle slotsgrund. Han gennemførte reformer inden for fattig- og skolevæsenet, og han var også medvirkende til store gade- og kloakeringsarbejder i byen.

Friedrich Grimm stoppede som borgmester i 1883, og det siges, at det skyldtes uoverensstemmelser med det preussiske styre.

Fra 1888 og til sin død i 1898 drev han advokatvirksomhed fra Slotsgade 19-21.

Justitsråd Johan Alexandersen

Ejendommen og forretning blev den 7. juli 1902 overtaget af justitsråd Johan Alexandersen.

Han var født i Gammelgab, Broager Sogn, og efter gymnasiet i Flensborg studerede han i Tübingen, Leipzig, Berlin og Kiel, inden han i 1885 blev tysk Rechtsanwalt.



*Justitzrat Johan
Alexandersen
(1861-1936)*

Han var byens førende advokat og en velhavende mand. Han lod tilbygge en veranda (som blev fjernet sidst i 1970'erne) og fik et firma fra Kiel til at installere et "Heizungsanlage", centralvarme – sandsynligvis det første til en sådan installation i Sønderborg. Der skulle indhentes myndighedernes tilladelse – sådan noget "nymodens kram" kunne jo eksplodere!

I 1906 og igen i 1912 foretoges ombygninger i tagetagen.

Johan Alexandersen var i tiden 1902-1920 medlem af Sønderborg Byråd, og i 1925 var han viceborgmester, repræsenterende Slesvigsk Parti.

Justitsråd Johan Alexandersens arvinger solgte den 2. januar 1937 ejendommen til direktør August Otto Petersen, og han boede der til sin død i 1940. Hans enke blev boende til 1946.



Centralvarmekedel

Odd Fellow Ordenen køber ejendommen

Den 20. november 1946 købte Odd Fellow Ordenen, broderloge 48 Hertha, ejendommen for en købesum af 95.000 kr. De 25.000 kr. var for grunden, 60.000 kr. for bygningen og 10.000 kr. for inventar.

Brødrene i broderloge 48 Hertha finansierede ved gaver og lån de 50.700 kr. – altså de 60% af købesummen, en fantastisk offervilje, når man tænker på, at det ville være flere millioner i nutidspenge.

Arkitekt Svend Lindhus-Larsen forestod ombygningsarbejdet, der bl.a. bestod i etablering af selskabslokaler i stueetagen og på øverste etage en logesal.

Selve bygningen blev indviet ved en festloge den 20. april 1947, men stemningen ved fester var præget af, at kong Christian X lå for døden, og ved midnatstid indløb meddelelsen om kongens død. Borgmester Anders Andersen, der var med som gæst, udtalte nogle gribende ord i anledningen af det triste budskab, og deltagerne brød straks stille op.

Modernisering af køkken og selskabslokaler

I årene 1960-1961 var der mangel på plads. Lokalerne blev benyttet af 124 brødre, men et forslag om udbygning i haven blev forkastet.

I årene 1965-66 blev der gennemført en modernisering af selskabslokalerne, en nedlagt lejlighed blev inddraget og ændret, ligesom køkkenfaciliteterne blev forbedret.

Ejendomsfællesskab

I 1980'erne var der tre loger, der benyttede ejendommen:

- Broderloge 48 Hertha
- Søsterloge 20 Veritas
- Broderloge 100 Dybbøl Banke.

Loge 48 Hertha ejede bygningen, men der blev ofte talt om ejendomsfællesskab. I 1989 underskriver de tre loger en aftale om fælleseje. Aftalen revideres den 1.10.1995, da Søsterloge 84 Svanen bliver oprettet.

De fire loger vælger hver to medlemmer til "Bygningsstyrelsen", der fremover står for bygningens drift.

Modernisering af køkken og garderobe

I 2013-2014 foretages en tilbygning til ejendommen, og en større modernisering laves. Den nye tilbygning bliver et moderne industri-køkken, og det gamle køkkenafsnit fra 60'erne bliver garderobe og toiletter. Herudover moderniseres ejendommens varmeanlæg, hvoraf noget var mere end 100 år gammelt.

I forbindelse med renoveringen dukkede en del kampesten op, der fungerede som sokkelsten. For at bevare noget af bygningens historie, har man valgt at synliggøre nogle af stenene, som man vil kunne se i det ombyggede afsnit med garderobe og toiletter.

I forbindelse med renoveringen blev der gravet i haven, og her stødte man på en større brønd. For at bevare fundet, blev der bygget en stensætning op omkring brønden, som i dag kan ses fra Rosengade. Der er ingen, der har kunnet fortælle om brønden. Måske har den haft tilknytning til slottet, men mest sandsynligt er nok, at brønden blot forsynede de nærmeste beboere, heste og andre dyr med vand.



Nyt tag og renovering af tagetage

I 2020/2021 foretog man igen en større renovering af ejendommen. Taget på hovedbygningen blev udskiftet med mørke teglsten og på første sal blev der indrettet isolerede møde- og depotrum samt toilet. Kuplen i den store sal på tagetagen, kaldet "Logesalen", blev sikret. Der blev etableret et spændebånd på tværs af salen for at forhindre, at murene skulle give sig.

Ejendommen er blevet ekstra isoleret, et nyt ventilationssystem er installeret, og det flotte gulv i mødelokalerne i stueetagen blev afslebet og restaureret. Endelig fik det gamle vaskehus nyt tag og en sikring mod indtrængning af fugt.

Der er ingen tvivl om, at de nuværende ejere, Odd Fellow Logerne i Sønderborg, har sikret ejendommens beståen mange år frem i tiden.

P. Werge



Huset set fra gården